BERNARDINI TELESII CONSENTINI

De his, quæ in Aëre fiunt; & de Terræmotibus, Liber Vnicus.

Cum Superiorum facultate.

NEAPOLI,
Apud Iosephum Cacchium.
Anno M D LXX.

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO TOLOMEO GALLIO CARDINALI COMENSI AC ARCHIEPISCOPO SIPONTINO,

Bernardinus Teleſius S. P. D:

QVONIAM plurimis, grauiſsimiſque, ut noſti, moleſtiis oppreſſo, detẽtoque, ad te, quod ſummè quidem ſemper cupiui, & quo nihil mihi iucundius contingere poſſet, uenire, tecumque uiuere non licet; nec uerò alia ratione meã erga te obſeruantiam, gratitudinemq; manifeſtare, utrũque, quo licet modo, ut efficerem, Commentarium de iis quæ in Aere fiũt, ad te mittere ſtatui. Minus certè munus, quàm quod tuis erga me meritis debeo; qui ſcilicet cum nulla alia in re ſtudium, uoluntatemque tuam à me deſiderari paſſus ſis, tum uerò ſtudiorum meorum egregius imprimis fautor ſemper fuiſti. Multò etiam minus quàm quod uirtutes tuæ expoſtulant, ſumma integritas, ſummaque in omnes charitas; non illæ quidẽ ad homines alliciendos ſimulatæ, aut ſegnes unquàm; ſed ueræ, puræque, & unius honeſti gratia ſemper uigiles, ſemperq; operantes; & ſumma prudentia, rerumque omnium cognitió. Emicuerunt quidem illæ, cum ſub Pio IIII. Pontif. Max. Chriſtianam Remp. tu imprimis tractares, adminiſtraresque; & ita emicuere, ut multò ſplendidiùs emicaturæ uiderentur, ſi tempus unquàm nactæ forẽt, in quo liberiùs ſplendere poſſent. Summam prætereà animi tui magnitudinẽ quis non ſummoperè amet, ſummeque ueneretur? qua effectum eſt, ut nullis bonorum quorumuis acceſsionibus quicquã elatus, aut immutatus omninò eſſes unquàm; bona ſcilicet quæuis, & quæ uirtus tibi pararat tua, te minora tibi ſemper uiſa ſunt, & fuere me hercule ſemper minora; itaque nihil illa te extulere unquam. Me quidem diu peni-

tusq; egregias animi tui uirtutes, & mores cùm sanctitatis, tũ uerò & iucunditatis plenissimos intuitũ, tanta illæ erga te ueneratione, tantoque animi tui amore, desiderioq; inflammarũt, ut nec uenerari te satis, nec colere, amareque, & tecum esse satis desiderare posse uidear. At multò, ut dixi, maiora à me meritus, paruo hoc munere, scio, cõtentus eris; Deum Opt. Max. imitatus, qui non quas non habemus opes, nec opes omninò ullas, sed uerã modò pietatẽ, esto & modici thuris euaporationem à nobis poscit. Tum qualecunque id est, perpetuum erit, spero, tuorum erga me meritorum, & meæ erga te obseruantiæ, charitatisque signum. Vale.

BERNARDINI CONSENTINI DE IIS, QVAE IN AERE FIVNT, ET DE TERRAE MOTIBVS.

Qui uapores præcipuè in grandines, pluuias, & niues aguntur, quiue in uentos diffunduntur; & modus quo in ea quæ dicta ſunt, illi coguntur, & quo hi mouentur, inquirendus uideri debet. Cap. I.

VAPORES è Terra aſsiduè à Sole educi, & ex ijs in ſeipſos conſpiſſatis grandines, pluuias, niueſque cō ſtitui, nihil omninò declarandum uidetur, & omnibus poſitum, placitumq́;, & quod per ſe manifeſtū ſit: nam & uapores è Terra oriri, & in nubes eos, nubeſq́; in dictas cogi res ipſis intuemur oculis. At neq; ventos uapores eſſe per aerem fluentes dubitare licet, nubes ibi præcipuè cogi vbi uenti ſpirant, & è nubibus eos enaſci, & nubes interdum vniuerſas in eos reſolui intuentibus: ſatis etiā per ſe patere videtur, eoſdem omninò vapores in grandines, & aquas, & niues cogi, & per aerem ſpirare: ſiquidem quibus è nubibus aqua fit, ex ijſdē & grādo, & nix fieri, & vtraq; aquæ cōmiſta decidere uī; & adeò vtraque prōptè, & negotio nullo in aquā liqueſcere conſpecta, eadē penè aquæ, ex ijſdem certè uaporibus cōſtitui uideri debet, at vel magis quā aquæ ratio poſtulat, in ſeipſos ſpiſſatis dēſatiſque, vel minùs. Manifeſtè itidem qui ſpirant uapores, in nubes, è quibus dictæ fiūt res, cogi videntur: quoniā verò aſsiduè quidem è Terris omnibus elabuntur vapores, at neq; pluuiæ, nec grandines, nec niues aſsiduè vſquàm fiūt, & alijs in Terris & pluuia, & grādo frequēs, grandiſque, perrara in alijs, perq; minuta fit. Et in quibus ſpirant venti, raræ in ijs pluuiæ, & grādines etiam rariores, qui uapores in grādines, aquas, niues agi, & q in uētos diffūdi aptiores ſunt, inqrēdū: at multò certè diligētiùs modꝰ, quo vel ijdē vapores in adeò diuerſas res agunt, quove in obliquū mouentur, inſpiciēndus uideri debet.

Qui præcipuè uapores in niues, pluuias, grandineſq; aguntur; & qui per aerem fluunt, uentiq; apparent. Cap. 2.

QVoniam, vt dictum eſt, vel omniū conſenſu, ac ſenſus penè ipſius teſtimonio, niues, aquæ, grandines è vaporibus fiunt concretis, & in ſeipſos cōſpiſſatis, craſsioribus oīō

factis,

factis,ſumma donati qui ſunt tenuitate,inepti omninò ad eorũ cõ
ſtitutionem uideri debent:huiuſmodi enim qui ſunt nec in aperto
liberoque loco adeò in ſeipſos conſpiſſari, at neque adeò à noſtro
frigore compingi poſſe videri debent, vt in illorum vllum craſſe-
ſcant: ſiquidem neque aer vllus quantuſuis in vtrem coniectus, &
frigoribus ſæuientibus quantumuis, nec tenuiſsimi qui ſunt venti,
cuiuſmodi Boreas ipſe videtur, vel in aquas vnquàm, vel in niues
craſſeſcere apparent: Vapores itaque ex quibus ſingula illa fiunt,
craſsiuſculos eſſe oportet omnes; at multò certè magis qui in grã
dinem conſtringuntur, quæ ſcilicet vel aſpectu ipſo multò quàm
aqua,aut nix craſsior, multoque etiam ſolidior, è craſsioribus om
ninò vaporibus compacta videri debet: at contrà qui per aerem
fluunt, ſpirantque, longè tenuiores; neque enim adeò ſint ad mo
tum apti, nec moueantur omninò,niſi magna donati ſint tenuita
te, ſed immobiles torpeant, & vel nihil in ſeipſos impulſi coacti-
que,in aquas, aut in niues à nocturno cogantur frigore; veluti qui
in rorem, pluuiaſque interdùm, & in pruinam aguntur. Et mani-
feſtè quæ tenuiores ſunt nubes,in flatus plerunq; diſſolui apparẽt;
& vbi rubet Sol,Lunaq;, quod tenuiſsimis vaporibus intermedijs
euenire Peripateticis etiam videtur, venti perpetuò fiunt: at vel
Ptolomæi teſtimonio pluuiæ,vbi flauus apparet Sol, qualis per craſ
ſiores ſpectari vapores ipſis itidem Perip. videtur.

Quomodo uapores in aquas, & grandines, & niues aguntur. Cap. 3.

IN aquas porrò craſſeſcere vapores vel aliud nihil paſ-
ſi, at in ſeipſos conſpiſſati tantùm,quacunque id oc-
caſione fiat, videri poſſunt: ſiquidem dùm in nubes
coguntur, quo facto aqua fiunt, nihil omninò aliud
pati, niſi in ſeipſos conſpiſſari videntur. Et ſi qui-
dem tenuioribus calidioribuſque partibus ſpoliari videantur, at
& ipſum vnius conſpiſſationis, non vlla frigoris opera, quod ſci-
licet nullum ibi adeſt: vel in ſummo enim calido ambiente plu-
uiæ apud nos aſsiduè fiunt: & pluuius perpetuò ad montes aer,
à quibus qui in eos fluunt venti veluti retinentur, & aliò diffun-
di prohibentur. Nam ad Arabiæ montes in longè ardentiſsi-
mo Sole quotidianæ, vt Peripatetici teſtantur, & certis, ſtatiſ-
que ferè horis, longeque copioſiſsimæ, & ſummè grandes, quæ
fiunt pluuiæ manifeſtè è ventis, qui in eos aſsiduè ſpirant, fiunt,

in ſeipſos ſummè tandem conſpiſſatis, & in aquas coactis. Et fumus quiuis, vel in bene calidis incluſus rebus, in aquam cogi videtur omnis, vt ſi à frigore in aquas cogi vapores interdum videntur, non propterea perpetuò, ut aqua fiant, frigoris opera opus eſſe: neque aliud omninò, dum in aquas à frigore aguntur, pati ab eo videri debent, at conſpiſſari tantùm. Quod igitur dictum eſt, pluuiæ è vaporibus in ſeipſos conſpiſſatis, eſto & tenuioribus partibus ſpoliatis; at aliud certè paſsis nihil conſtitutæ videri poſſunt: eadem quidem ratione, & grandines conſtitui videri debent; at è craſsioribus omninò vaporibus, magiſque, & celeriùs in ſeipſos denſatis: ſiquidem non aliud grando, quàm aqua bene in ſeipſam denſata videri poteſt. Et ita omninò fieri inde intelligere licet, quòd magis etiam quàm pluuiæ, non niſi poſt maxima frequentiſsimaque tonitrua, poſt vehementiſsimos nimirùm nubium in ſeipſas concurſus, & abſque nube nulla omninò fit grando. Nec verò niſi & vaporum craſsities magna adſit, & vehementiſsima, velociſsimaque eorum conſpiſſatio, tandiù in ſublimi vapores ſeſe ſuſtineant, dum in grandines concreſcant, ſed vel aqua facti, vel res alia inter vapores, grandineſque media, decidant omnes. Et grando igitur vt fiat, nulla omninò frigoris opera eſt opus; quin ſi adſit frigus, fieri grando omninò nequeat: ſiquidem grauiores ab eo facti vapores, non tantam morentur cõſpiſſationem, quanta, vt in grandines cogantur, eſt opus; ſed priùs omninò quàm in grandines agantur, decidant. Et nullo omninò frigore ad grandinum conſtitutionem opus eſſe, inde manifeſtè patet, quòd vel vbi hyeme fiunt, non niſi in calido ambiente fiunt: frigidior autem quàm aqua ſentitur grãdo, quòd è vaporibus magis denſatis tenues, calidæque partes extruſæ ſunt magis. Nix verò manifeſtè frigoris eſt opus, quæ nimirùm ibi fit modò, vbi ſummè pollet frigus. et è vaporibus omninò fieri videtur, à frigore concretis, gelatiſque, & qui priuſquàm in aquas cogantur, grauiores facti ſint, quàm ut ſeſe in ſublimi ſuſtinere queant, longè igitur quã aqua aut grando candidior nix, longeque leuior, & quæ ſi modicum quid ſpiſſetur, in aquam liqueſcit omnis, quòd è uaporibus concretis quidem, ſpiſſarique iam cæptis, at nondum in aquas coactis, nec ulla fortè tenuitate ſpoliatis, conſtituta eſt.

Cur uapores in obliquum mouentur, & quandiu.
Cap. 4.

QVI uerò in uentos diffunduntur, proprio fortè motu, sponteque sua in obliquum feruntur; benè .n. propria natura mobiles, nec dum aeris nacti tenuitatem, nec ad superiorem efferri possunt locũ, nec efferri omninò appetunt. At uel nihil moueri appetentes à seipsis moueri tamen, impelliq; uideri possunt: quoniam enim tenues sui natura in seipsos spissari, dẽsarique in alienam omninò agi substantiam, summè odio habẽt, summeque auersantur; ubi tanti facti sunt, ut locus in quo continentur plures, aut ampliores eos capere non possit; si uel noui, qui assiduè è Terra, marique emergunt, eos subeunt, uel ampliùs ipsi à Sole attenuati ampliore indigeant loco, quacunque omninò occasione in propria ibi seruari tenuitate non possint; sed comprimantur, inque angustius agantur, id ut uitent in obliquum feruntur; & leui quidem, placidoque motu, si eo compressionẽ uitant: quod ibi omninò fit, ubi exigua in aeris parte plures facti sunt, quã qui ibi commodè contineri queant; quibus nimirùm ne sese explicent, & in amplius diffundantur, nihil obstat: & qui modicũ quid à seipsis seiuncti in aperto, liberoq; fiunt loco. Nam ubi aer uniuersus uaporibus oppletus est, adeoque ij in seipsos coacti, ut cogi ampliùs non sustineant; & vniuersi simul ampliores à Sole fiunt, alijque è Terra, marique educti illos subeunt, assiduè nimirũ magis vndique comprimuntur, itaque commoti compressionẽ non effugiunt, assiduè motum magis concitant, & rapidissimo eo tandem, & quo quæ obstant, omnia amoliantur, feruntur, ut quibus quiduis sustinendum, moliendumque sit, compressionem ut uitent. Et tandiu per aerem fluunt, dum uel apertum, liberumque nanciscantur locum, uel in aquas cogantur, uel etiam longè à motu tenuiores facti, aerisque nacti naturam, & unum omninò aeri facti nequaquàm in inferiore acquiescant loco, sed superiorem appetant, & ad superiorem ferantur.

Cur uapores eo motu moueantur, quo moueri uidentur.

Cap. 5.

PRopterea igitur quotidiani, indigenæque qui uideri possunt uenti, exoriente potissimùm Sole spirare incipiunt, & Solẽ ueluti sectantur; inde scilicet assiduè flant, ubi ipse adest Sol, quòd uapores ampliùs à Sole attenuati in contrariam Soli ferantur partem; & oc

cidente eo cessant, quòd nihil ampliores facti loco, in quo sunt, cō tenti, nihil inde amouētur. At ubi, quæ in Oceano euenire asserūt, assiduè quidem, & ueluti maris more quasi statis, certisque temporibus modò in hanc, in illam modò partem spirant uenti, uel in eundem perpetuò ferè: propterea ea euenire uideri possunt; quòd longè quidem ex illo plurimi, aptiq; in uentos diffundi, assiduè ascendunt uapores: at neque copia, nec tenuitate ex uniuerso æquales; sed uel longè modò ex alia eius parte plures, & in uentos diffundi aptiorès, modò uerò ex alia, vel perpetuò ex eadem. Quoniam enim non ęquè directus mari eidem perpetuò imminet Sol; nec mare uniuersum eadem donatum est profunditate nequaquā in vniuerso æqualis uaporum copia, nec æquè ij tenues perpetuò: quin uel eodem in mari à diuerso Sole, & in diuerso mari à Sole eodem cum copia, tum uerò & tenuitate differentes uapores fieri uideri debent; & à directo quidem Sole, breuique in mari, longè quidem plures, at summè tenues, & qui ueluti qui apud nos summis in æstibus fiunt, non in obliquum, sed ad superiora ferantur; nam & in seipsam, & à solido, renitenteque maris fundo reflexa lux longè fit robustissima. Ab obliquo contrà Sole, & profundiore in mari longè pauciores, longeque crassiores, & qui in uentos diffundi inepti uideri possint; ut multi omninò, aptique per aerē fluere, in breui quidem mari ab obliquo Sole, in profundiore contrà à directo educi existimare liceat: & è parte itaque qua breuius est mare Sole obliquo facto uentos spirare. Directo contrà inde promptiùs ubi profundius est mare; inde omninò assiduè, unde plures, aptioresque in obliquum ferri educuntur uapores, & satis quidem uapores quò crassiores sunt, eò in niues, aquas, grandines agi: quò uerò tenuiores sunt, eò promptiùs per aerem fluere, manifestatum existimo. At si quæ singulis illis eueniunt, ijs, quæ dicta sunt, congruant, consentiantque omnia; si scilicet illorum singula ibi fieri uideantur, ubi uapores adsunt, qui ad illorum singulorum constitutionem apti uisi sunt, utique multò id fiat manifestius; id porrò apertum fiat, si qui calor, quali è Terra, qua elabatur in tenuitate, innotescat; uel satis id itaque in Commentarijs de Natura conspectum ampliùs inspicere ne grauemur.

Qui calor quali è re, qua elabatur in tenuitate. *Cap. 6.*

CALOR, qui Terræ à Sole inditur, nequaquã alieno in loco, atque inter contraria immobilis torpere contentus, sed ad cognata entia euolandi, se seque commouendi, propriam scilicet operandi operationem summè appetens, res, quibus inditus est, assiduè attenuat; tales scilicet facit, quales euehere, & in qualibus elabi queat, & dum utrumque fiat, attenuare nunquàm cessat: at utroque peracto, uel si ampliùs illa attenuari possint, nihil eas attenuat ampliùs, sed statim euolat, ut eius nõ attenuandi, sed è contrarijs abeundi, & sese commouendi propositus finis sit. Qui igitur summus est calor, qualis igneus uidetur, è rebus quibusuis ferè summa elabitur in tenuitate; quòd nimirũ rem, cui insidet, ubi adeò tenuem fecit, ut euehere eam queat, in uapores scilicet egit: neque enim crassius eas euehat calor ullus, nullo ferè temporis momento summa donat tenuitate. At è rebus quibusuis ferè in bene tenui, ut dictum est, elabens subiecto, in tenuiore omninò è densioribus elabitur, crassioribusque, è quibus uidelicet non nisi tenuitati summæ egressus patet: & è quibus si patentem egressum moliri queat robustus calor, at non statim eũ nulloque temporis patefaciat momento; diutiùs itaque, & proptereà omninò immoratus, quòd elabendi aditus non patet, ampliùs omninò attenuat: summus itaque, quod dictum est, calor, qualis qui Terris à Sole inditur, perrarò uideri potest, ex omnibus ferè, è crassis certè summa elabitur in tenuitate. Idem & lãguens facere videtur: ut qui nec paulò grauius onus sustinere, nec egressum uel è laxis, mollibusque rebus patefacere queat; qui igitur nõ nisi in summè tenui elabatur subiecto. Horum uerò medius non quidem è crassitie summa, è qua, ut dictum est, summa modò elabatur tenuitas; at & è liquidis, & è mollibus itidem rebus crassiore omninò exilit in subiecto: qui nimirùm non æquè statim, ac summus attenuare, & grauius omninò onus, quàm languens euehere, & quę elabenti obstant robustiùs amoliri potest. Nec verò ijs quæ dicta sunt, quæ eueniunt dissentire, quin summè conuenire, cõgruereq; omnia uidentur: è lignis enim igni impositis tenuissimus primùm elabi videtur fumus; tenuitas nimirũ iamdiu à proprio ligni facta calore, ab eiusq; crassitie ac dẽsitate retenta egressum ab externo ignis calore nacta; nihil dùm ampliùs lignum exuperante, at modicum quid tantùm aperiente: tum crassior assiduè fieri fumus; calore scilicet, magis vincente, & non præexistenti modò tenuitati egressum patefaciente, sed aliam insuper ingenerante, nec

 sum-

ſummam eam faciente; nondum penitùs ligni ſubſtantiâ exupe-
tata, inque igneum calorem acta: at tenuiorem ſubinde fumum
clarioremque, & flammam demùm; tenuiſsimam nimirùm, ſummeque calidam rem, ſummo ligno indito calore: & longè tenuiſſimus aer omnis, è craſſa denſaque eductus terra; purus itidem, tenuiſque marinus, è non ſummè quidem craſſa, viſcoſaque, & tenaci, ſed ex aſsiduè agitata, commotaque, & Solis actionem veluti fugiente re: at longè craſsiſsimus ex humidiſsima, molliſsimaque enatus Terra, multoque è craſsis, ſtagnantibuſque aquis magis; quibus ſcilicet, nihil Solis actionẽ vitantibus magnus inditur calor. Nam quæ aſsiduè fluunt, agitanturque, quoniam Solis vires veluti ſubterfugiunt, modicum eæ aſſumunt calorem: & ꝓptereà ex ijs tenuis enaſcitur aer, eoq; ampliùs ſi tenues ſint, nitidæq;. Tenuis itidem Borealis, montanuſque aer omnis ab obliquo, languidoque factus, eductuſque Sole, at campeſtris craſsior omninò, à robuſtiore omninò factus calore: ſummus itaque, quod dictum eſt, calor, qualis qui Terræ à Sole inditur, perraròvideri poteſt, nõ adeò fortè è valdè tenuibus rebus, at ex alijs quibuſuis in ſumma elabi videtur tenuitate, languidiſsimus ex omnibus omninò. Medius verò, qualis qui vel à robuſtiſsimo Sole terræ inditus videri debet, non quidem è craſsis, denſiſque, at è reliquis Terris omnibus craſsiore omninò elabi videtur in ſubiecto. Agè porrò quod reliquũ eſt, quibus in anni temporibus; à quo nimirùm calore, quibuſque in Terris grandines, pluuiæque, & niues fiant, & venti ſpirent, intueamur.

Quibus in anni temporibus, quibúſque in Terris pluuiæ, niueſque, & grandines fiunt, uentique ſpirant: & qui uenti quando ſereni, quandoue pluuij. Cap. 7.

VERE percrebræ quidem pluuiæ, at non valdè diuturnæ, & nullis ſpirantibus fiunt ventis; Aeſtate perraræ, & quæ fiunt, grandiores fiunt; Autumno frequentes veluti & Vere, at quàm Vere diuturniores, grandioreſque, & magis etiam ſpirantibus ventis; Hyeme frequentiores, & breues, minutæque, quæ per ſe, diuturniores verò quæ à ventis fiunt, grandioreſque. Niues prætereà Hyeme in editioribus, frigidioribuſque fiunt locis; grandines Vere, Autumnoque frequentes, grandeſque, minùs Aeſtate, & uel in montanis, frigidiſque, uel in humilibus quidem, & valdè humidis, molli-

buſque Terris; in quibus omninò & pluuiæ, & niues, & grandines perpetuò longè crebriores, longeque fiunt copioſiores, & longè etiam grandiores. In medijs itidem conſtitutionibus, magis quā in ſummis æſtibus, ſummiſque frigoribus uenti ſpirant, & editis, denſiſve in Terris, atque in mari præcipuè: & Auſter quidem, Auſtroque proximi, Autumno, atque Hyeme plurimùm flāt, & pluuij ſunt; Aeſtate autem caliginoſi quidem, at perrarò in pluuias craſſeſcunt: Boreas contrà, Boreæque proximi magis Vere, atque Aeſtate flant, magiſque pluuij ſunt; Hyeme uerò, ſereni plerumque, ipſe præſertim Boreas, alij uerò niuoſi interdum.

Aquas, Niueſque è craſsis omninò uaporibus, & Grandines è craſsiſsimis conſtitui iure uiſas fuiſſe.

Cap. 8.

PVRE igitur è craſsis omninò uaporibus pluuiæ fieri viſæ ſunt; ſiquidem Vere, atque Autumno, & mollibus, humidiſque è Terris huiuſmodi educi uidentur: Boreaſque & Boreæ proximi venti à proximiore iam facto Sole craſsiores; Auſter uerò Auſtroque proximi longè tenuiores fiunt; Aeſtate autem longè tenuiſsimi uapores: à Sole enim valdè directo, & è Terra educuntur iamdiù arefacta exſiccataq́;, & qui ibi in aquas craſſeſcant modò, ubi plurimi ſimul ſummè in ſeipſos conſpiſſantur: quod vbi fit, grandiores omninò fiunt pluuiæ, quales ad Arabiæ mōtes in ſummè ſereno, ſummeque calido Cœlo quotidie, & ſtatis penè, certiſque horis, & inclinante omninò Sole fieri Peripatetici aſſerunt: propterea enim tales fiunt, quòd vel directus, uel directo proximus Sol tenues quidem inde, & qui per aerem ſtatim fluant, at longè plurimos educit uapores: ij porrò in altiſsimos, rectoſque adacti montes, neque igitur vlteriùs progredi, nec in latera diffundi potentes, & ſummè tandem in ſeipſos ſimul omnes denſati, in repentinas, grandeſque, & craſſas coguntur pluuias. Qua ratione, & quæ Autumno fiunt, longè quàm Vere grandiores, craſsioreſque, & diuturniores pluuiæ fiunt: è tenuibus enim quidem vaporibus, at longè pluribus per æſtatem omnem collectis, vel ab Auſtro, Auſtroque proximis uentis, qui plurimi ibi ſpirant, minuſque, quàm per Aeſtatem tenues à remotiore

motiore iam facti Sole, fiunt. Minutæ contrà, breuesque, & tenuiores, quæ Hyeme per se, & nullis spirantibus fiunt uentis; & minutæ quidem, quòd vt uapores in aquas à frigore agantur, minimè omnes simul in seipsos ab eo cogantur oportet; sed illorum quotuis ab alijs seorsum ab eo in aquas crassescunt: breues autem, tenuioresque, quòd perexigui omninò uapores, perque tenues è constricta educuntur Terra, assidueque in aquas coguntur. At quæ à ventis, è vaporibus nimirùm aliunde accedentibus fiunt, quoniam è pluribus, beneque in seipsos conspissatis, assidueque accedentibus vaporibus fiunt, meritò grandiores, diuturnioresque. Et niues itidem iure è crassioribus, ex ijsdemque omninò vaporibus, è quibus aqua fit, fieri; at non in seipsos spissatis, sed à frigore gelatis visæ sunt: siquidem nubes eædem in aquas, niuesque cogi videntur, & ibi modò in niues, vbi increbrescit frigus. Et qui venti planis, calidisque in locis pluuij sunt, niuosi ijdem in montanis, frigidisque fiunt: & pruina, quæ niui eadem uideri debet, è crassioribus omninò vaporibus à frigore concretis, gelatisque fieri apparet; quæ nimirùm in serenis quidem, & benè frigidis constitutionibus, at in mollibus, planisque, nulla autem vel in valdè crassis, vel valdè excelsis fit Terris: quoniam enim sereno fit Cœlo, vtique è vaporibus, & ipsa, vt ros, ab hesterno eductis Sole; & quoniam in planis præcipuè, mollibusque Terris, vtique non è tenuissimis, sed è paulò crassioribus fieri videri debet: si siquidem & qui summa donati sunt tenuitate, in niues gelari possent, vtique & summis in montibus, multoque mehercule fieret promptiùs; in quibus nimirùm frigus, cuius manifestè & nix, & pruina est opus; multò sæuit magis: neque enim non in pruinam concrescant, qui ibi fiunt vapores, quòd, vt Aristoteli placet, diffluens ibi aer huiusmodi concretionem diuidat: eadem enim niui pruina Aristoteli uisa, ijsdemque è vaporibus, è quibus fit nix, constituta, id modò à seipsis differentibus, quòd pruina è modicis, & nondum in nubes coactis; nix è multis, & in nubes conspissatis, vbicunque fit nix, pruina itidem fieri posse videri debet. Propterea igitur summis in montibus nix plurima, pruina verò fit nulla; quòd è uaporibus illa fit aliunde delatis, hæc verò ex indigenis, & è crassis omninò, quales excelsis, præruptisque in locis, in quibus lux in seipsam reflecti non potest, fieri minimè possunt; non, scilicet tenuitas quæuis

à nostro

à nostro frigore gelari potest,non igitur vel aer, vel Boreas ipse ge lari videtur vnquàm;iure itidem grandines è crassissimis uaporibus,summeque in seipsos densatis fieri uisæ sunt: huiusmodi enim è mollibus humidisque Terris, & Vere præcipuè, atque Autumno, & Aestate etiam editis,frigidisque,& in summè humidis fiunt Terris. At neque crassi tantùm dictis in Terris, dictisque in anni constitutionibus uapores educuntur,sed lōgè etiam plurimi, quot vbi sunt,uel si tenues etiam sint, at summè in seipsos densati in grandines crassescere posse uidentur;ut quod dictum est, uel ijdem uapores,at diuersè passi in niues,aquas, grādinesque agi videri possint: & in niues quidem,si frigus adsit, à quo & concrescant, & priusq̃ in aquas conspissentur,grauiores fiant, quàm ut sese in sublimi sustinere queant:in aquas verò ubi nullum adest frigus,vel quod non eam uaporibus grauitatem indat, à qua priusquàm in aquas cogātur,deorsum detrahantur:in grandines autem ibi fortè tantùm,vbi calor etiam adest,à quo ueluti leuiores facti uapores, tantisper se, dum in grandines concrescant,sustineant.

Iure qui per aerem fluunt uapores, tenuiores uisos fuisse. Cap. 9.

IVre itidem qui per aerem fluunt, uentique apparent, tenuiores uisi sunt;siquidem in summè crassis, & frigidis,editisque in locis omninò, è quibus tenuiores educuntur uapores,præcipuè spirare uidentur: in humilibus uerò,humidisque,& calidis Terris,in quibus uapores crassiores fiunt,nulli omninò, aut perrari: nulla itaque in Aegypto aura unquàm. Nulli autem,aut perrari indigenæ uēti Hyeme atque Aestate:nam si tenuiores omninò vapores in obliquum ferri uisi sunt,non etiam & qui summa donati sunt tenuitate; quales è Terra summè obstricta,rigenteque, & summè arefacta, summè omninò densa exhalant:qui, scilicet nec facilè impelli possunt, & superiorem omninò appetunt locum,ad eumque quoad licet,feruntur. Nec uerò turbari oportet,quòd in medijs anni constitutionibus crassiusculi itidem vapores educi uisi sunt; & qui in aquas, vel etiam in grandines crassescant,non qui per aerem uagentur: siquidem nec indiuisibiles medij Solis uires, nec uel eadem Terræ superficies adeò similaris adeoque modo eodem Soli exposita, ut eadem omninò tenuitate ex ea uapores educi omnes uideri possint.Et,ut dictum est, qui eorum in aquas, aut etiam in grandines cogun-

coguntur,non ualdè ab ijs,qui per aerem fluunt,differre,at vtrique paululum quid immutati in alteros agi uidentur, & perpetuò ſibiipſis commiſti eſſe:& hæ nubis eiuſdē partes in uentos,ſpiritumq; ſolui, aliæ uerò in aquas cogi uel Ariſtoteli uidentur.

Quomodo Tonitrua Fulguraq; fiunt: & cur Fulgura deorſum ferantur,uariusq; eorum ſit color & uis. Cap. 10.

TOnitrua nubibus fieri in ſeipſas illatis,impactiſque: & fulgura tenuiſsimas illarum partes eſſe, mutuo conflictu accenſas, extruſaſque,nihil declarandum uideri debet: nam & omnibus ita utraque fieri uidentur;nec aliud omninò adeſt, à quo uel edi illa, uel hæc accendi poſsint. Deorſum autem feruntur fulgura,quòd à ſupernis,ut exiſtimare licet,nubium partibus detruduntur; quæ,ſcilicet multò priùs, multoque quàm infernæ magis, tenuitate,caloreque omni ſpoliatæ, minuſque à reflexa luce calefactæ multò quàm infernæ priùs, magiſque denſantur, ac frigefiunt: vt ſi quando nullis omninò ſpirantibus uētis tonitrua, fulguraque fieri appareant,propterea fieri videri poſsint,quòd dicto modo dēſatis,frigefactiſque ſupernis nubium partibus,ſpiritus, qui infernis ineſt,frigeſieri ſpiſſarique exhorrens, magno per ſe impetu in oppoſitam feratur partem:luceat autem, tantumque edat ſtrepitum, quòd plurimus in ſeipſum colligitur, ſummeque à motu accenditur,& nubes magna ſcindit ui.Differūt porrò & colore, & uirium robore inter ſe fulgura;& alia quidem alba videntur,nihilque urunt, & nullum rebus,quas attingunt,permeantve,colorem indunt. Alia uerò rubent,& quæ attingunt,colorant,uruntque; quòd ſummè illa tenuia,ſummeque exili prædita ſunt calore, nihilque in ijs, quæ permeant,immorantur: hæc uerò craſsiora cùm ſint, & robuſtiore prædita ſunt calore, & longiùs in ijs, quæ permeant, immorantur.

A quibus,& quomodo Terræmotus fiant. Cap. 11.

QVoniam verò non in ſupremis modò, mollibuſq; Terræ partibus uapores ingenerat Sol, ſed in profundioribus etiam,& benè craſsis, denſiſque,& è quibus illi uel ſummam nacti tenuitatem elabi nequeāt:ubi itaque tanti facti ſunt,ut Terræ cauitates occuparint omnes,

nes,ita vt nec alios,qui assiduè fiunt,nec illosmet tenuiores iam factos capere eæ possint, ampliore illi indigentes loco, hunc ut sibi faciant,Terram,à qua ueluti coercentur, quàm possunt uehementissimè amoliuntur;eo fermè pacto,quo puluis è sulphure,salinitroque confectus in ignem actus, & propterea amplior factus, quàm vt tormenta in quę adactus est,cuniculique,quibus inditus est, capere eum possint,pilas plumbeas quàm longissimè abigit, & ipsa interdum tormenta,& montes ét ipsos disrumpit, summaque in sublime attollit ui.Quoniam autem vapores in Terræ cõcauis cõerciti non statim tanti fiunt, quanti,vt terram propellant,vel aperiant,sint oportet; non statim sibi ex ea egressum moliuntur, sed diù interdum cum ea ueluti confligantur, dum uel plures facti illam, quod persæpè fieri uisum est, disrumpant, uel summa donati tenuitate inde elabantur:dum certè egressum moliuntur uariè Terram concutiunt,dimouentque; vnde Terra tremere,& moueri videtur:frequentes itaque terræmotus in calidis,densisque & cauernosis fiunt Terris;in quibus nimirùm uapores plurimi fiunt,& quę capere eos,& retinere possunt:illisque in anni temporibus, in quibus uapores multi, & non ualdè tenues fiunt;in sulphureis, scilicet Terris, & Vere, atque Autumno; rari Aestate,atque Hyeme: & Aestate quidem, quòd summè directus Sol quos facit uapores, summa eos statim donat tenuitate, egressumque elabentibus ijs aperit Hyeme verò quòd summè obliquus perpaucos facit. Fiunt etiam & in summè siccis,& in summè pluuijs cõstitutionibus Terræmotus,quòd in vtrisque obstringitur,cõstipaturque Terræ superficies; in illis quidem tenuitate elapsa omni, in his verò plurimis immistis aquis:fortè & multus in vtrisque ingeneratur spiritus, in squalloribus quidem, quòd multus Terræ inditus est calor,in pluuijs uerò, quòd ab aquis frigefacta Terræ superficie internus eius calor in ima omnis simul recesit. Agè uerò quoniam longè à nobis diuersus pluuiarum,grandinum,uentorumque ortum,motumque Aristoteles tradit, eius de singulis explicetur, examineturque sententia.

E uaporibus humidis, pluuiæ grandinésque, uenti uerò è siccis Aristoteli fiunt; & humidi quidem ex aquis, sicci uerò è Terris: at utrique perpetuò simul educuntur. Cap. 12.

VBI Terra, inquit Aristoteles, vi Solis incalescit, exha- 1.T.2
lationem fieri necesse est, non quidem vnam simpli-
cemque, sed duplicem; vnam, quæ magis vapor sit;
alteram, quæ spiritus magis. Et vapor quidem, in-
quit, ex humore fit, qui in Terra, supraque Terram 61
continetur; spiritus autem ex Terra exsiccata, & ex hoc ignis,
ex illo autem aeris elementum constituitur. Humor porrò Solis
radiorum, & reliqui superi caloris efficientia in vaporem con-
uersus, sursum conscendit. Cùm verò calor, quicum effertur, defe-
cerit, partim in superum locum dissipatus, partim extinctus: si
quidem in sublime, & quò Solis radij non reflectuntur, sub-
latus est vapor, tùm ex caloris defectione, tum ex loco rur-
sus concrescit; & ex aere aqua gignitur, quæ mox vbi geni-
ta est, rursus in Terram fertur. Non igitur neque in ualdè
supero loco coguntur nubes, neque iuxta Terram, quòd lo-
cus hic radiorum repercussione incalescens, uaporum con-
cretionem dissoluit; ille non magis fit aer, quàm ignis. Præ-
tereà & à Cœlo circulo actus motu prohibet, quo minus ua-
por in aquam concrescat. Tum grandinum constitutionem ex-
plicans; Quoniam, inquit, calorem frigusque sese vndique 19
coercere, & comprimere conspicimus; qua de causa subter-
ranea loca calidis temporibus frigida sunt, gelidis uerò cali-
da; hoc ipsum & in supero loco fieri censendum est. Tempo-
ribus itaque calidioribus frigus à calore ambiente introrsum
vndique compulsum, interdum quidem aquam ex nube cele-
riter facit; interdum grandinem. Quocircà & guttæ diebus
tepidis multò quàm Hyeme maiores; & aquæ magis impetuo-
sæ gignuntur: magis autem impetuosæ fiunt, cùm magis coa-
ceruatæ, magis autem coaceruantur ob densationis celerita-
tem. Cùm autem frigus à calore exteriore circumstante in-
trorsum magis compressum fuerit, mox vbi aquam genuit,
conglaciat, efficiturque grando: hoc autem accidit cùm ge-
latio celerior fuerit, quàm aquæ in infernum locum delatio.
Rara igitur, inquit, Hyeme fit grando; & ubi Hyeme fit, 72
minimè pollet frigus: at Vere, atque Aestate, Autumno-
que; & minùs Aestate, quòd aer siccior factus est: nam
Vere adhuc est humidus, Autumno iam humescit. Vento-
rum verò principium, naturamque nos edocens; Duæ, in- 2.3
quit, exhalationis sunt species; vna humida, altera sicca:
at licet diuersæ sint, non tamen seorsum ab altera altera

educi poteſt; nec ſicca, inquit, abſque humida, nec humida abſque ſicca; ſed omnia ex eo quod excedit, dicuntur. Harum porrò ea, quæ maiorem humoris copiam obtinet, aquæ pluuiæ, vt antè diximus, principium eſt: ſicca autem ventorum omnium principium, & natura. Et diuerſam omninò pluuiarum, ventorumque eſſe naturã inde etiam Ariſtoteli manifeſtari videtur; quòd anni interdum ſummè pluuij ſunt, interdum verò ſummè ſicci, flatuoſique; quòd nimirùm humidæ interdum, interdum verò ſiccæ exhalationis maior copia aſcendit.

Perperàm Vapores, qui è Terra educuntur, ſiccos Ariſtoteli uiſos fuiſſe; & ad aquarum conſtitutionem frigus allatum.

Cap. 13.

RECTE quidem Ariſtoteli non ijdem è Terra, & aquis educi videntur vapores; nec qui in aquas, grandineſque coguntur, ijdem per aerem fluere; neque enim vel à Sole eodem vapores ijdem ex adeò diuerſis rebus fieri, nec aquarum, grandinumque & ventorum idem omninò corpus, eademque materia uideri poteſt. Quin non è Terris omnibus, nec ex omnibus etiam aquis, at neque ex ijſdem ijs à diuerſo Sole vapores eoſdem educi videri debuit: non perperàm itidem pluuiæ è vaporibus ex humidioribus, venti verò è ſiccioribus eductis rebus fieri videntur. At nec rectè, nec proprias intuito poſitiones exhalatio vtraque, veluti rei, è qua fit, ſeruans naturã, quæ è Terra educitur, ſicca: quæ verò ex aqua, humida videtur; neque enim materia, è qua educuntur, ſed propria vtriuſque natura, propriaque ſubſtãtia ſpectanda Ariſtoteli erat; & longè tenuisſima, quæ è Terra educitur, onſpecta, longè humidisſima; quæ verò ex aquis, longè quàm illa minùs tenuis, minùs humida videri debuit: cui nimirùm, vt in dictis ampliùs expoſitum eſt Commentarijs, quæ tenuia ſunt, molliaque, non quæ humefaciant, humida videntur; ſicca ea tantùm, quæ craſſa ſunt, duraque, quale neque ex aquis, neque è Terra educi, & ad ſuperiora ferri nullum videtur: nullam itaque vaporibus vllis ineſſe intuito ſiccitatem, nulla eorum vlli adijcienda omninò fuit; multoque ijs minùs, è quibus venti fiunt, nihil quidem humefacientibus, &

ſummè

summè omnibus tenuibus. At neque ad aquarum, vel ad grandinum etiam generationem frigus afferendum Aristoteli fuit vllum, quas vbicunque crassiusculi vapores in vnum coguntur, consspissanturque vel in summè calido ambiente fieri ipse videt, & prædicat etiam Aristoteles: nec verò à proprio nubis frigore, ab ambiente calore introacto in aquas ea cogi, multoque etiam minùs in grandines gelari dixerit; ipsi enim imprimis Aristoteli vapores, qui in nubes coguntur, calidi videntur omnes, & videantur necesse est, à Sole geniti, & ad superiora elati. Summum certè frigus nubibus inesse oportebat, quod vapores in aquas cogeret, longè Aristoteli frigidissimas, & in grandines etiam gelaret, & temporis id momento, quo è loco in quo fiunt ad Terram delabuntur. Et per Aestatem, quàm per Autumnum, & Ver grandines plures, longeque fieri oportebat crassiores: nam à vehementiore calore magis introagi, vniriique nubis frigus, & à sicco compingi magis. Tum ne hybernæ quidem pluuiæ à summo, vel ab vllo omninò frigore constitui Aristoteli possunt; quòd nimirùm aeri inesse nullum potest: vt enim neque à reflexis radijs, neque à stellarum vel proximi ignis calore calefiat medius aer; propria tamen natura summè Aristoteli calidus; per se nubium concretionem dissoluere, & si quod ascendentibus vaporibus inest frigus, extinguere videri debet. Non alia certè ratione supero in loco, quàm apud nos vapores in aquas concrescere Aristoteli videri debuere; non igitur aliud passi, at in seipsos coacti tantùm.

Non rectè Ventorum materiam è Terra modò; & neutram exhalationem seorsum ab altera educi posse Aristoteli uisam fuisse.

Cap. 14.

RECTE itidem ventorum materiam è ficcioribus educens rebus, non rectè illam è sola educit Terra; siquidem manifestè è mari, & magis fortè quàm è Terra, qui per aerem fluunt, vapores educi, & in mari præcipuè venti spirare videntur; fluxile scilicet mare, at crassitiei, viscositatisque minimè expers; modica igitur tenuitate spoliatum in sal concrescit, minimeque vnquàm à Sole vllo ualdè adapertum, quòd eius,

actionem assiduè agitatum commotumq; veluti effugit; tenuioribus modò uaporibus egressum præbet: tenuis itaque purusque marinus aer omnis:vt si quidem,quod videri omninò Aristoteli debuit, tenuiores qui sunt vapores, ij promptiùs in ventos diffundi visi sunt,non è Terra magis,quàm è mari educi videri debuere. Et tenuiores omninò vapores qui aerem spirare Aristoteli visos esse, inde manifestè intelligere licet,quòd qui spirāt,ijdem & ignis elementum Aristoteli constituunt, longè nimirùm tenuissimum ens; vt, quod dictum est, rectè ventorum materiam è ficcioribus educens rebus,prauè illam è Terra modò educit Aristoteles. At peiùs etiam exhalationem neutram per se,& ab altera seorsum, alteram; neque igitur vel puris ex aquis, vel è non madefacta Terra illam fieri decernit: nam & aquas quantumuis tenues, liquidasque vel à summè languente calore in vapores solui; & è Terra quantumuis arefacta, exsiccataque, & aquas effluere, & plantas nutriri, & aerem educi, & ventos etiam spirare passim intueri licet; & è penitùs deusta exhalationem ipse educit, à qua salsum, crassumque fiat mare; & longè aridissima ligna, & è quibus flamma nulla, nullus Peripatetici educi videtur fumus, lateresque, & alia quæuis ab igne imminui, absumique tandem apparent omnia. Quæ igitur nisi in non ens Aristoteli abeant, in longè quidem tenuissimos, & qui elabentes visum lateant, at in vapores omninò soluta sint omnina necesse est: Aristoteli certè quò siccior facta sit Terra, & humiditate spoliata omni, eò in siccam exhalationem, atque in ignem promptiùs inuerti videri debet; cui nimirùm in omnia quidem inuerti videntur omnia, at ea certè faciliùs quæ similia sunt, & cognata magis: summè igitur arefacta Terra, magis quàm madefacta exhalationem emittere, è qua, scilicet, vt in exhalationem agatur, è qua & venti, & ipse Aristoteli ignis constituitur; frigiditas modò, non & humiditas itidem extrudenda sit, atque interimenda. Agè verò, & quæ pluuijs, ventisque eueniunt,quæ,vt videtur, exhalationem,è qua venti fiunt, sine altera, & è Terra omninò non madefacta educi non posse Aristoteli persuasere, explicare ne grauemur: fortè enim ipsa imprimis ventorum materiam non è Terra magis, quàm è mari; & vel è nihil madefacta Terra, & solam ipsam, ab eaque seorsum, quæ in aquas concrescit,educi posse, & ventos omninò, pluuiasque, quo nobis expositum est modo, non vt Aristoteli placet, fieri manifestabunt.

Quæ exhalationem, qua uenti fiunt, ſeorſum ab altera; & è Terra omninò non madefacta educi non poſſe Ariſtoteli perſuaſere.
Cap. 15.

PRopterea, inquit Ariſtoteles, poſt pluuias ſpirant venti, quòd Terra humefacta veluti exſudat, ſicceque exhalationis materia fit: niſi enim aliquis inexiſtat humor, exhalationem Terra emittere nequeat; ueluti neque ligna fumum, quæ nullum retinent humorem: quin & eadem cauſa eſt, ut tum à Septentrionibus, tum à meridie potiſsimùm venti ſpirent: ſiquidem Sol hæc vna loca non peruadit: & propterea plurimum aquæ in ea deſcendit. At vbi aquæ copiam Terra excipit, ibi exhalatio plurima, non aliter ac ex viridibus li- 38
gnis fumus reddatur neceſſe eſt: ipſa porrò exhalatio ventus eſt. Tum Eteſiæ, inquit, poſt Solſtitium, & Canis exortum ſpirant; nõ cùm Sol aut maximè propinquus eſt, aut maximè remotus: Et interdiù quidem ſpirant, noctu autẽ deſinunt; cuius rei cauſa eſt, q cùm propè adeſt antè exſiccat, quàm exhalatio oriatur; cùm au- 45
tem paululum receſſerit, moderatus iam calor gignitur, ita vt aquæ gelu concretæ colliqueſcant: ac Terra tum proprio, tùm Solis calore exſiccata veluti in fumum, halitumq́ue abeat: noctu autem ceſſant; quoniam quæ conglaciata ſunt, ob noctium frigus deſinunt liquari: nihil autem, quod aut gelu conſtrictum ſit, aut nullam habeat ſiccitatem, halitum reddit; ſed quod humorem cum ſiccitate coniunctum obtinet, id cùm incaleſcit exhalationẽ mittit. Neque igitur ab Auſtro Eteſiæ ſpirant, quod utique oportebat: ſiquidem locus ille propter Solis propinquitatem aquas nõ habet, aut pabulum, quod liquefactum Eteſias excitet. Et plures, inquit, ab Aquilone, quàm ab Auſtro ſpirant venti, quòd in Borealibus Terris, maior quàm in Auſtrinis aquarum, niuiumq́ue copias quibus in Terram liqueſcentibus maiorem exhalationis copiam oriri neceſſe eſt.

Nec post pluuias uentos fieri, quòd Terra madefacta exhalationem emittat; nec Austrum, Boreámque plurimum spirare, quòd à locis oriantur, in quibus pluuiæ multæ fiunt, ut Arist. placet. Cap. 16.

VApores, qui per aerem fluunt, ventique apparent, ijs plerumque commistos è Terra elabi, qui in pluuias crassescunt, & nobis dictum est prius, & fieri omninò sensus, & ratio manifestat: nam & nubes eædem partim in ventos solui, partim in pluuias concrescere manifestè apparent. Et è summè dissimilari, & valdè profunda, varieque Soli exposita Terra, vapores, qui nihil crassitie, tenuitateque inter se differant, fieri existimare non licet. At quin qui in flatus diffunduntur seorsum ab ijs, qui in aquas, grandinesque concrescunt, & hi absque illis fieri possint; id uerò videri non debet: siquidem & sensus, & ratio itidē seorsum ab alteris educi alteros manifestat. Est enim vbi pluuiæ perraræ, & nullæ omninò annis multis, venti verò assidui: & vbi contrà nulli, aut perrari spirant venti, pluuiæ verò grandinesque iuges, grandesque. Et secus omninò quàm Aristotelis ratio postulat; nulli in humidis Terris venti, pluuiæ verò assiduæ: id quod & aliæ terræ multæ declarant, & Aegyptus imprimis; quæ omnium mollissima, humidissimaque ventis omninò caret; at non & pluuijs itidem, vt videri posset: quotidianus enim ibi, longeque copiosissimus ros; crassissimi nimirùm, qui inde educuntur, vapores, & parùm quid ab aquæ natura dimoti, modica ope, quam à nocturno habent frigore, in aquas crassescunt. In summè verò aridis Terris venti multi vehementesque. At vt Terra, quæ summè est arefacta, exhalationem, quæ fluat, emittere inepta videri potuerit, non certè propterea cessantibus pluuijs, statim venti fieri videri Aristoteli debuere, quòd Terra madefacta exsudet, exhalationemq; emittat, quam arefacta nullam edat: neque enim temporis momento, quo post pluuias venti spirant, Terra exhalationem emittere; nec si tanta, adeoque emittatur confertim, ascendens ea latere nos queat, quæ in obliquū acta, veluti nos ferit. E Terra scilicet, quod minimè fit, spirare videatur ventus, si exhalatio is fit, quam ibi madefacta emittit terra: sed propterea quòd nubium, quæ in pluuias coguntur, pleræque non è crassioribus modò vaporibus, è quibus præcipuè aqua fit, sed è tenuioribus itidem, & qui in a-

quas spissari nolint, constitutæ sunt: hi porrò à crasſioribus seiuncti, & dum seiunguntur, impulsi quid,dimotique in obliquū fluūt, ventique apparent: nec perpetuò id tamen; est enim vbi in nubeculam coeunt, quæ Græcis amycli dicitur. Superstare ea montibus post pluuias, fumi instar videtur,& è tenuiſsimis nubium partibus, & quæ in aquas crassescere non potuere, manifestè constituta, solasque eas superesse indicans certiſsimum serenitatis existit signum: rectè itaque infœcūda nubes ab Aristotele appellatur. At neque Auster, Boreasque, si quidem multus uterque, & valēs videri potuit, propterea talis videri debuit, quòd à locis spiret,ad quæ minimè accedit Sol, & quæ ab aſsiduis humefacta pluuijs,exhalationem maximè emittant: omitto enim, quòd Auster non à polo,sed ab æstiua conuersione Aristoteli spirat; & quòd nec Boreas ipse in subpolari Terra fieri videri debet. Nulli dubium esse potest summū Hyeme in subpolari Terra frigus vigere, & summè obstrictam eam esse, gelatamque omnem: at huiusmodi è Terris nulla omninò exhalatio educi; & venti omninò nulli circa Arctū; Hyeme, & sæuientibus frigoribus, cùm maximè viget Boreas, fieri Aristoteli videntur, quòd exhalatio, calore, à quo eleuabatur, extincto, ascendere nequeat. Quòd si ventorum quidem materia per Hyemem inde educi Aristoteli non videtur, multò minùs quas in pluuias concrescat, educi videri debet: nam & ipsi itidē longè hæc, quàm illa crasſior videtur. Propterea igitur multus valensque Auster, quòd ex ampliſsima Terra, & à robusto educitur Sole; Boreas apud nos quidem, nec multus, nec valens, nisi incipiens interdum, & aere vaporibus oppleto: aſsiduè enim à subsequente impulsus, inque angustius actus, quæ obstant,& quæ premunt, summa abigit vi; at non multus ipse, summeque tenuis liberum apertumque nactus locum, languescere videtur. Multus itidem apud nos, diuturnusque, qui inter Austrum, Fauoniumq; medius est, & Fauonius ipse è mari, vt videtur genitus, benè amplo; & è quo vniuerso ij præcipuè exhalant uapores, qui in uentos diffunduntur.

Etesias non subpolaris niuis liquefactione, ut Aristoteli placet, sed è mari oriri.
Cap. 17.

Peiùs

tus; ſi quidem aditum illis longè tenuiſsimus abneget aer, ſecum illos Ariſtoteli agat vniuerſos, multoque promptiùs, quàm aerem contiguum Cœlum, minimè diuerſa à circumagente illos aere, præditos natura; ſed nihil Ariſtoteli, aut modicum quid differentes: vnicus itaque ſpiret ventus; & per vniuerſum aerem æque fluat, non ad fluminum ripas, quàm vbiuis magis: neque in diuerſis aeris regionibus diuerſi. Vel ſi non ſecum vapores aer trahat, rapiatque, ſed aſcendentibus celerrimè circulatus aditum abneget, & veluti reijciat, hacque & illac diſijciat, æquè in partes omnes diſiecti, diſsipatique, æquè in partes fluant omnes, & per ſuperiorem perpetuò aerem; ad Terram certè vſque nunquàm delabantur, calidi, tenueſque, & ſuperiora proprio petentes ingenio: & in editisſimis montibus, in quibus nullos omninò ſpirare vnquàm ventos cinis declarat, nihil commotus vnquàm, asſidui illi fiant, vehementisſimique. Hæc fortè animaduertens Theophraſtus, Ariſtotele poſthabito, obliquæ ventorum motionis cauſam, non circulati aeris uertigini, ſed duplici exhalationis attribuit naturæ; Commiſtæ, inquit, inter ſe, & ſicca ſurſum tendente, humida verò deorſum illam trahente, in obliquum feruntur; non rectè, vt videtur, nec iuxta proprias poſitiones: compoſita enim omnia iuxta prædominantis naturam Peripateticis feruntur. At neque vel ſibiipſis commiſtæ impetu tanto, nec deorſum omninò ad Terram vſque delabantur: vt enim humida ſiccæ æquè leuis non ſit, ad ſuperiora tamen ferri & ipſa videtur; & niſi in aquas coacta delabi nunquàm.

FINIS.

